

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41

Aralık 2015 December 2015

www.sosyalarastirmalar.com ISSN: 1307-9581

**1249 (1834) TARİHLİ TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE AKŞEHİR KAZASINA TABİ
ORTACA KARYESİNİN SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI
THE SOCIAL AND ECONOMIC STRUCTURE OF ORTACA VILLAGE OF AKSEHIR TOWN BASED ON
THE TEMETTUAT REGISTER DATED 1249 (1834)**

Seyit TAŞER*

Öz

Bu çalışmada H.1249/1834 senesinde Konya Eyaleti, Akşehir Kazasına bağlı Ortaca Köyüne ait 9609 numaralı Temettuat Defterinden yararlanarak, köyün sosyal ve ekonomik yapısı ortaya konulmak istenmiştir. Ayrıca Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Nüfus Defterleri'nde yer alan bu yerleşim biriminin nüfusuyla ilgili bilgilere bakılmıştır. İncelenen ve değerlendirilen belgelere göre Ortaca Köyünün sosyal ve ekonomik yaşantısında tarım ve hayvancılık ön planda yer almıştır. Tarım faaliyetleri içerisinde buğday, arpa gibi ürünler yetiştirilmektedir. En az bunun kadar haşhaş üretimi de önemli oranda gerçekleşmiştir. Üretilen tahıl miktarı ve vergiler hakkında elde edilen bilgilerle çalışmada yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akşehir Kazası, Ortaca Karyesi, Temettuat, Nüfus, Tarım.

Abstract

In this research put forward the social and economic structure of Ortaca village of Aksehir town of Konya province in 1834 benefit from temettuat register numbered 9609. Moreover the information is given about the population of Ortaca village from Ottoman Archives registries. Agriculture and animal husbandry take place in the forefront in social and economic life of the village. Products which is the wheat, barley, poppy was grown by villagers. Information is given amount of grain in this study.

Keywords: Town of Akşehir, Village of Ortaca, Temettuat, Population, Agriculture.

GİRİŞ

Bu çalışmada, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliye Varidat Kalemi içinde yer alan 1249 yılına ait 9609 numaralı temettuat defterinde yer bulan belgeler incelenmiştir. Bu defterin başında "Konya Eyaleti dâhilinde olup, bizzat orada bulunan kazalardan Akşehir kazasına tabi Ortaca Karyesinde sakin ahali-i İslam'ın mesken emlak ve arazi ve temettuatlarının meblağı defteridir" ifadesi yer alır.

Temettuat, herkesten kazancına göre alınan vergidir (Çadircı, 1997:346). Bunun yanında her bir yerleşim merkezindeki hanelerin sahip oldukları toprak ve hayvan sayımı neticesinde kayıtların yapıldığı defterlerdir.

15. ve 16. yüzyıllarda tutulan tahrir kayıtlarına göre daha ayrıntılı bilgiler ihtiva eden temettuat kayıtları 19. yy. ortalarında tutulmuştur. Bu kayıtlardan, Osmanlı Devleti'nin sosyal ve iktisadi yapısına ilişkin bilgiler elde edilebilmektedir. Temettuat kayıtlarında önce merkez mahallelere sonra köy ve mezralara yer verilmiş olup, bir köy için bir defter tutulmuştur. Bu kayıtlarda aile şahıs ad ve sıfatları, hane reislerinin meslekleri, gayr-ı menkulleri (tarla, bağ, bahçe vb.), hayvanları, vergiler gibi bilgiler bulunmaktadır (Kütükoğlu, 1995; 395)

Sultan Dağları eteğinde kurulan Akşehir'in tarihi MÖ. III. Yüzyıla kadar gider. 16. Yüzyıl başlarında 3000 kadar nüfusu bulunmaktaydı. Akşehir'in merkez bucağı ile Reis ve Tuzlukçu bucakları vardı (Şahin, 298,299). Akşehir, düz bir sahada bağ ve bahçesi çok manzarası güzel bir yer olarak tavsif edilir (Taşer, 2010:263). Ulaşım güzergâhlarının üzerinde bulunan, yeşil doğası ile gölü ile tarihi ve Nasreddin Hocası ile bilinen, eğitim ve kültüre önem veren, yönünü batıya çevirmiş bir kenttir Akşehir.

Sosyal tarih çalışmaları, Akşehir'in merkezi ile ilgili olmak üzere yapılagelmiştir. Bu konuda hazırlanan makale veya çeşitli eserler ile tezler bulunmaktadır. İbrahim Hakkı Konyalı'nın "Nasreddin Hocanın Şehri Akşehir Tarihi Turistik Kılavuz" adlı eseri Akşehir'in köyleri hakkında da genel bilgiler bulmak mümkündür. Bu bilgilere bakıldığında örneğin köyün nüfusunun 20. yy. ortalarında 595 kişi olduğu görülür. Günümüzde ise, köyün nüfusu 346 olarak tespit edilmiştir (<http://www.nufusu.com>). Diğer taraftan Ortaca köyünün sosyal ve ekonomik yapısı hakkında doğrudan bir çalışma bulunmamaktadır. Ortaca Köyünün tarihinin eski dönemlere kadar gittiğini, köyün etrafında bulunan höyüklerden yola çıkarak söylemek mümkündür. Ortaca Köyü tarihte olduğu gibi günümüzde de Akşehir ilçesine bağlıdır. Ortaca, Akşehir'e

* Yrd.Doç.Dr.Necmettin Erbakan Üniversitesi, A.K.Eğitim Fakültesi e-mail:staser@konya.edu.tr

bağlı olup Reis Kasabasına yürüme mesafesinde bir ova köyüdür. Geniş düzlükleri bulunan köy ve çevresinde eski dönemde yerleşimin olduğu köyün çevresindeki höyüklerden bilinir.

1-Nüfus

Osmanlı Devleti'nde nüfus sayımı, toprak yazımı nedeniyle yapılagelmiştir. II. Selim (1566-1574), III. Murad (1574-1595) gibi padişahlar döneminde de nüfus tahrirlerinin yapıldığı anlaşılır. Toprak sayımı dışında yalnız nüfus sayımı Sultan II. Mahmud döneminde 1831 senesinde gerçekleştirilmiştir. Buradan hareketle, Akşehir'in nüfusuna ilişkin bilgiler şu şekildedir(Karal, 1997:6,10,112):

Tablo 1- Akşehir Nüfusu (1831 Tarihli Nüfus Sayımı)

	Haneha (hane)	Kübar (12 Yaş üzeri)	Siğar (0-12 yaş)	Asker	Alil (Hasta)	Toplam
Akşehir Merkez	404	1366	739	56	10	
Kura(Köyler)	1408	2309	1063	58	13	
Kazalar	2627	5313	2882	159	37	
Toplam	4439	8988	4684	273	60	14005

Tabloya bakıldığı zaman, Akşehir'in köy ve kazaları da dâhil edildiği zaman 1831'de, 4439 hanede, 14005 erkek nüfus yaşamaktaydı. Günümüzde 2014 yılı verilerine göre Akşehir'in nüfusunun 94.133(<http://www.nufusu.com>) olduğu bilinmektedir. Tarihte ifade edilen bu nüfus oranı dikkate alındığı zaman, Akşehir'in tarihte önemli bir yerleşim merkezi olduğu anlaşılır.

Osmanlı Devleti'nde modern anlamda ilk nüfus sayımı II. Mahmud (1808-1839) zamanında yapılmıştır. Fakat yukarıda da ifade edildiği üzere tahrir defterleri gibi kayıtlarla daha önceki dönem nüfusu hakkında veriler kaydedilmiştir.Sultan II. Mahmud zamanında nüfus sayımının modern anlamda ilk defa gerçekleşmesi ile, vilayet veya eyalet merkezleri ve çevresinde belirlenen nüfus kayda geçmiştir. Bu kayıtlar tasnif edilerek günümüzde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Nüfus Defterleri adıyla yer bulmuştur. Bu sayımlarda erkek nüfus tespit edilirken, kaza ve karye merkezleri de uygulama kapsamında yer almıştır. Nüfus Defterlerinin de diğer kaynaklarda olduğu gibi kendine özgü dili bulunmaktadır. Özellikle her bir bireyin mesleği ve fiziki özellikleri hakkında ayrıntılı bilgiler veren bölümler olduğu gibi, kaza veya karyelerin nüfusuna ilişkin genel bilgiler yer alır.

Akşehir Kazasına bağlı Ortaca Köyü'nün 19. yy. başlarındaki nüfusuna dair bilgileri ilk anda Nüfus Defterleri'nden öğrenebiliriz.İncelenennüfus defterleri ile temettuat defteri aynı seneye yani 1249 (1834)yılına aittir. Böyle olunca, iki defter arasında nüfusun bir anlamda sağlaması yapılabilmektedir. Temettuat Defterinde Ortaca Karyesinde 1834'te 39 Hane olduğu tespit edilmiştir. Nüfus defterinde ise, Ortaca Köyü'ndeki nüfus, tuvânâ, sabî ve müsinn şeklinde tasnif edilmiştir.

Tüvânâ, güçlü kuvvetli çalışabilir anlamındadır. Sabî, çocuk nüfustur. Müsinn ise yaşlı ve çalışmayan nüfustur. (Devellioğlu, 2003:741,905,1115).Tüvânâ için 12-42 yaş; Sabi için 0-12 yaş; Musinn için 42 yaş ve üzeri tespit edilmiştir(Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA),2000:23). Günümüzde de genç nüfus, yaşlı nüfus, çalışan veya çalışmayan nüfus veya üretici ve tüketici nüfus şeklinde ayrımlar vardır. Nüfus defterinde bir merkezdeki hane sayısı ile toplam nüfusa da yer verilmiştir. Bununla ilgili tabloya aşağıda yer verilir:

Tablo 2: Ortaca Köyü Nüfusu 1249 (1834)

Tüvânâ	33
Sabî	30
Müsinn	17
Hane Sayısı	30
Toplam nüfus	80

Tablodan anlaşılacağı üzere nüfus defterine göre, 30 haneden oluşan Ortaca Köyünün 1834'te erkek nüfusu 80 kişidir. Bunun 33'ü güçlü, kuvvetli; 30'u çocuk, 17'si de yaşlıdır. Ortaca Köyüne ilişkin temettuat defterindeki kayıtlarda da benzer rakamlar bulunmaktadır ve halkın tamamı Müslümandır. Bayan nüfusu da eklediğimizde 160 nüfus 30 hanede yaşamaktaydı. Buradan bir hanede ortalama 5.3 kişinin yaşadığı hesap edilebilir.

2. Hane Reisleri

TemettuatDefterleri'nde bir haneye ilişkin veriler kaydedilirken öncelikle hane numarası bilgisi yer almaktadır. Bir hanede beş veya belki on kişi yaşayabilir. Fakat temettuat defteri vergiyi esas aldığı için yalnızca hane reisine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Hane reislerinin isimleri ifade edilirken zaman zaman lakap kullanılmakla birlikte, çoğunlukla baba adı ile kayıt yapılmıştır. Aşağıda buna ilişkin bir tablo yer alır:

Tablo 3-Ortaca Köyü Hane Reisleri (1249)

Hane No		Hane No	
1	Abdullah oğluSüleyman	20	Mehmedoğlu Hacı Veli
2	Kara Alioğlu Ali	21	Ebu Bekiroğlu Mehmed
3	Abdullahoğlu Battal	22	Köseoğlu Mustafa
4	Mustafaoğlu Hacı Ahmed	23	Topal İbiş
5	Kuloğlu Ömerin oğlu Hasan	24	Deli Ali

6	Topal Halil	25	Mehmed oğlu Hamid
7	Haliloğlu Hüseyin	26	Osmanoğlu Mahmud
8	Abdülümünoğlu Mehmed	27	Osmanoğlu Mahmud
9	Veli oğlu Hasan	28	Çayanoğlu Hüseyin
10	Mollaoğlu İsmail	29	Kurudoğlumustafa
11	Mollaoğlu Ahmed	30	Müteveffa Tığlı oğlu Mehmed
12	Hocaoğlu İsmail	31	Deli Ahmedoğlu Mahmud
13	Kocaoğlu Ali	32	Musluoğlu Abbas
14	İbişin Süleyman'ın Hasan	33	Mistikoğlu Mustafa
15	İbişoğlu İbrahim	34	Abdulgaffaroğlu Hamza
16	Cemil Ahmedoğlu Abdurrahman	35	Alioğlu Ömer
17	Kuloğlu İbrahim'in oğlu Mehmed	36	Yusuf oğlu Türkmenin İsmail
18	Kökmenoğlu Hüseyin	37	Veysel oğlu Halil
19	Abdullah İbn-i Mustafa	38	İmamoğlu Ömer
		39	Pehlivanoğlu Hasan

Tabloya bakıldığı zaman Ali (2 defa), Ahmed (2), Ömer (2), Halil (2), Hasan (3), Hüseyin (3), Mahmud (3), İsmail (3), Mehmed (4), Mustafa (4) isimleri ile karşılaşılır. Süleyman, Veli, Abdurrahman gibi isimler de kullanılmıştır. En fazla Mehmed ve Mustafa isimleri tercih edilmektedir. Baba isimlerinde de Osman, İbiş, Abdullah gibi isimler önceliklidir.

Kullanılan lakaplar içerisinde Köseoğlu, İmamoğlu, Kuloğlu, Kocaoğlu, Kökmenoğlu, Musluoğlu, Çayanoğlu yer alır.

3-Hane Reisleri Meslekleri

Akşehir kaza merkezi ile ilgili temettuat kayıtlarında 114 çeşit meslek yer almakla birlikte (Tuş, 2007:112,113) Ortaca Karyesi'nde yalnız iki meslekle karşılaşılır. Bunlardan biri ziraat erbabı, diğeri ırgatlıktır. İrgatlık yapan yalnız bir hanedir. Otuz yedi nolu hanede yaşayan Veysel oğlu Halil ırgatlıkla geçimini sürdürmekteydi. Aynı zamanda otuz bir nolu hane reisi Ahmedoğlu Mahmud'un oğlunun ırgatlık yaptığına ilişkin bilgi vardır. Otuz nolu hanede ise yetim İbrahim validesi ile gelen yardımlarla yaşamaktaydı. Toplamda otuz altı hane ziraatle meşgul idi.

Osmanlı Devleti'nin sosyo-ekonomik yapısının tarihsel süreç içerisinde genel anlamda tarıma dayalı olduğu bilinir. Dolayısıyla Ortaca Köyü'nün de bu şekilde geneli yansıtmakta olduğu ve geçimin tarım ve hayvancılığa dayandığını söylemek mümkündür. Tabi ziraat denildiği zaman belli ürünler üzerinde yoğunlaşmakla birlikte muhakkak coğrafi farklılıklar da olacaktır.

Ortaca Köyü'nde hanelerin meslekleri ile ilgili olarak hemen tamamına yakınında aynı ifade kullanılmakta ve "erbab-ı ziraattenidiği" denilmektedir. Köyün nüfusunun tamamına yakını ziraatle meşgul olmakla birlikte iki hane istisnadır. Bunlardan biri ırgatlık ile meşguldür. Diğeri için de şu ifadeler kullanılır: "Karye-i mezbur sakinlerinden müteveffa Tığlı oğlu Mehmed'in oğlu eytam İbrahim'in emlak ve arazi ve hayvanat ve saire olmayıp kendisi ebna' olup işe iktidarı olmadığından şunun bunun ianesiyle idare olunduğu". Buradan anlaşılacağı üzere, Mehmed vefat edince oğlu İbrahim yetim kalmıştır. İbrahim, malı mülkü olmayıp çocuk yaştadır. Oradan buradan gelen yardımlarla idare etmektedir.

4-Ziraat

Temettuat defterinde belirtilen Ortaca Köyüne ait 39 haneden ikisi dışında tarım faaliyetlerinin gerçekleştiğine dair veriler vardır. Bununla ilgili tabloya aşağıda yer verilir:

Tablo 4- Ortaca Köyüne Ait Tarım Yapılan Arazi

Mezru Tarla	730 dönüm
Gayr-ı mezru tarla	1057 dönüm
Afyon tarlası	53 dönüm
Bağçe	5.5 dönüm
Bostan	10 dönüm
Toplam arazi	1855.5 dönüm

Tabloya bakıldığı zaman, mezru yani o yıl zarfında ekin ekilerek tarım yapılabilen arazi 730 dönümdür. Muhtemelen nadasa bırakılarak o sene tarım yapılmayan arazi ise 1057 dönümdür. Ortaca Köyü'nde tahilla ilgili tarım faaliyetleri dışında ikinci önceliği afyon alır. Ortaca köyü sakinleri toplamda 53 dönüm afyon ekmiştir. Bunun dışında sulamanın yapılabildiği toplamda 15.5 dönüm kadar arazide bağçe ürünleri veya sebze, meyve yetiştirilmiştir. İrgatlık yapan ve yetimin kaldığı hane dışındaki 37 aileye 1787 dönüm araziye dağıttığımızda, bir haneye ortalama 48 dönüm düşer. O yıl ziraat yapılan araziye hesapladığımızda ise kişi başına 19 dönüm toprak düşer. Bunun yanında bir hane ortalama 1.4 dönüm afyon tarlasına sahiptir.

Ziraatle ilgili olarak hanelerin ayrı ayrı incelenmesiyle farklı değerlendirmeler de yapılabilir. Buna göre, en büyük araziye sahip olan Süleyman Efendi'nin mezru 40, gayr-ı mezru 50 dönüm olmak üzere toplamda 90 dönüm tarım arazisi vardı. En az arazi sahibinin de sekiz mezru, on iki dönüm gayr-ı mezru

olmak üzere 20 dönüm tarım arazisi bulunuyordu. Bununla birlikte Ortaca Köyü halkının tarım arazilerine eşit veya birbirine yakın oranlarda sahip olduklarını söylemek mümkündür. Yaklaşık, 45, 55 veya 60 dönüm sahibi olan hane sayısı yirmi civarındadır.

Diğer bir husus da ziraat yapılan tarım arazisi ile yapılmayan tarım arazisi arasında, sahip olunan toplam arazi nispetinde fark olmasıdır. Örneğin en küçük fark 3 dönüm, en yüksek fark on dönümdür. Yani, toplam yirmi yedi dönüm arazisi olan bir hane bunun on iki dönümünü ekmiş, on beş dönümünü ekmemiştir. Yine doksan dönüm tarlası olan hane de bunun kırk dönümünü ekmiş, elli dönümünü nadasa bırakmıştır. Bu fark yirmi altı hanede ise, beş dönüm olarak tespit edilmiştir.

5-Hayvancılık

Ortaca Köyü'nde kayıtlara yansıdığı kadarıyla büyükbaş ve küçükbaş hayvan ile yük ve binek hayvanı bulunmaktaydı. Bunun yanı sıra köyde arıcılıkla meşgul olan haneler de vardı. Ortaca Köyü'nde hayvancılığa ilişkin veriler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5-Ortaca Köyü'nde Büyükbaş Hayvan Varlığı

Büyükbaş Hayvan Çeşidi	Adedi
Öküz	70
Sağmal inek	28
Manda dölsüz	2
Koşum manda	8
Dölsüz inek	3
Sağmal manda	2
Manda tanası	1
Toplam	114

Tabloya bakıldığı zaman, köyde toplamda 114 büyükbaş hayvan olduğu görülür. Çeşitliliğin fazla olduğu söylenebilir. Bununla birlikte toplam büyükbaş hayvan içerisinde öküzün oranı %85 civarındadır. Dikkat edilirse otuz beş çift öküz bulunmakta, yani hemen her bir hanede bir çift öküz vardır. İkinci sırada sağmal inek tercih edilmiştir. Tarla tarımı ve ziraat işleri için kullanılan bu hayvanlar, bir hanenin öncelikli ihtiyacı idi.

Tablo 6-Ortaca Köyü'nde Yük ve Binek Hayvan Varlığı

Yük-Binek Hayvan Çeşidi	Adedi
Kısarak	7
Merkeb	35
Beygir	5
Dölsüz kısarak	1
Toplam	48

Tabloya bakıldığı zaman, merkebin yük ve binek hayvanı olarak öncelikli tercih edildiği anlaşılır. At veya beygir daha sınırlı oranda bulunur. Merkep hemen tüm hanelerde ortalama bir tane vardır.

Tablo 7-Ortaca Köyü'nde Küçükbaş Hayvan Varlığı

Küçükbaş Hayvan Çeşidi	Adedi
Oğlak	35
Sağmal oğlak	3
Dölsüz oğlak	2
Sağmal keçi	42
Kuzu	168
Dölsüz ağnam	91
Sağmal ağnam	152
Dölsüz keçi	16
Toplam	509

Tabloya bakıldığı zaman Ortaca halkının toplam küçükbaş hayvanlarının yaklaşık 1/3'ü kuzudur. Hemen aynı oranda sağmal koyun bulunur. Köyde en fazla kuzu ve sağmal koyuna sahip olan Köseoğlu Mustafa'nın 16 kuzusu ve 16 sağmal koyunu vardı.

Toplam rakamlar incelendiğinde, 671 hayvanın 509'unu küçükbaş hayvanlar oluşturmaktadır. Bu da oran olarak %75'e tekabül eder. Bunlar içerisinde de koyun, kuzu sayısının küçükbaş hayvan toplamına oranı da %80'dir.

6-Gelirler

Halktan çeşitli vergiler alınmak suretiyle devlet gelirleri oluşmaktaydı. Bunlar arasında vergü-yi mahsus, öşür, ağnam gibi vergiler yer alır. Temettuat, Vergü-yi mahsus ve Öşür vergisi ile ilgili veriler temettuat defterine yansımıştır. Öşür, Arapça "uşr" yani onda bir anlamına gelir(Erkal,2007:100). Tanzimat dönemindeki düzenlemeler dikkate alındığı zaman, Osmanlı iktisadi yapısında öşür önemli bir gelir

kaynağıdır(Tabakoğlu,2007:103). Diğer bir alınan vergi ağnamdır. Küçükbaş hayvanlardan alınan bir vergidir. Resmi kaynaklarda aded-i ağnam olarak yer alır. Genelde nisan, mayıs aylarında ve iki koyundan bir akçe şeklinde vergi alınmıştır (Emecen, 1989: 478) Ortaca Köyü Sakinlerinin bir senede vermiş oldukları temettuat miktarı ile vergü-yi mahsusa dair tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 8-Ortaca Köyü Hanelerinin Vergileri(1834)

Hane	Temettuat Vergisi (kuruş)	Vergü-yi Mahsus (kuruş)
1	1554	-
2	1372	300
3	808	182
4	579	200
5	1327	145
6	861	170
7	712	-
8	1199	92
9	1735	170
10	1239	108
11	1009	100
12	1449	100
13	1301	108
14	803	100
15	932	85
16	1295	120
17	1963	170
18	798	-
19	1004	58
20	527	40
21	972	58
22	1745	120
23	960	96
24	965	64
25	1372	64
26	1239	75
27	1155	75
28	893	100
29	1065	73
30	-	-
31	958	80
32	650	70
33	453	32
34	384	80
35	400	10
36	481	60
37	100	152
38	1473	40
39	644	-
Toplam	38376 kuruş	3497

Tablodan anlaşılacağı üzere, köydeki bir hane dışında tümüne ilişkin bir senede tahminen temettuat miktarı belirtilmiştir. Buna göre bir hanenin ortalama temettuatı 1009 kuruştur.Vergü-yi mahsusa bakıldığında ise, 34 hanenin bu vergiyi ödemiş oldukları görülür. Bunun da hane ortalaması hesaplandığında 102 kuruş olduğu anlaşılır.Aşağıda ürünlere göre alınan öşür miktarı ile toplamları ve ağnam vergisine yer verilmiştir.

Tablo 9- Ortaca Köyü Hanelerine Göre Öşür Miktarları

Hane	Hinta	Şair	Afyon	Haşhaş	Bağ	Öşür olarak verdiği	Aded-i Ağnam vergisi	Dönüm bahçe olarak verdiği/bedel-i öşr-ü bostan	Bedel-i öşr-ü kovan
1	62	12	44	12		131	6	5	8
2	37	12	66	18		134	-	-	-
3	25	6	22	6		59	1	5	8
4	12	6				18	1		
5	50	12	44	12		118	3		
6	37	12	22	6		77	2		2
7	25	12	22	6		65	1		
8	37	12	22	6		77	1		2
9	62	12	55	15		146	2	1	10

10	50	12	44	12		118	1		
11	50	6	33	9		98	1		
12	75	12	33	9		129	1	10	
13	50	12	44	12		118	1		
14	25	6	33	9		73	1		
15	50	6	22	6		84		3	
16	50	12	44	12		118	2		
17	75	12	66	18		171	2	3	4
18	25	12	22	6		65	1	4	
19	50	6	22	6		84	2	8	
20	12	12	22	6		52	-	-	-
21	50	12	22	6		90	1		
22	75	12	55	15		157	3	-	-
23	50	6	22	6		84	2	3	-
24	12	6	22	6		46	0.10	5	
25	37	12	66	18		134	-	-	-
26	50	6	44	12		112			
27	50	6	44	12		112	2	-	-
28	12	3	22	6		43	1	-	-
29	50	-	44	12		106	1	-	-
30									
31	50	12	22	6		90	0.16		
32	25	6	22	6		59	-	-	-
33			33	9		42	0.16	5	
34	12	6	11	3		32	-	5	-
35	25	3	5	1		35	-	-	-
36	25	6	11	3		45	-	-	-
37	-	-	-	-		-	-	-	-
38	50	12	55	15		132	-	-	-
39	25	6	22	6		59	0.10		
Toplam	1457	318	1204	328		3313	39	57	34

Tabloya bakıldığında Ortaca Köyündeki hanelerin toplam vermiş olduğu öşür miktarı 3.313 kuruştur. Öşür vergisinin hane ortalaması alındığında 89.54 kuruş olduğu tespit edilmiştir. Buğday için verilen öşürün, afyon için verilen öşre çok yakın miktarda olması, afyon ve haşhaş üretiminin yeri ve önemini gösterir.

Temettuat Defteri incelendiğinde şu veriler elde edilmiştir: Mesela buğday için 1 kile öşür veren hanede, bu miktara karşılık gelen meblağın 25 kuruş olduğu görülmüştür. İki kilenin karşılığı, 50 kuruştur. Arpada da benzer hesaplama yapılabilir. Yarım kile arpa öşürüne, 6 kuruş nakdi para karşılık gelmektedir. Aynı şekilde bir kile arpa öşrü veren hane, nakdi olarak 12 kuruş ödemiştir.

Bu veriler Ortaca Köyü'nün toplamda elde ettiği tarım gelirlerini hesaplayabilmemiz için yeterli olmakla birlikte bir veriye daha ihtiyaç vardır. O da öşür vergisinin kazancın onda biri nispetinde alındığını hatırlamaktır. Bu bilgiler yardımıyla Ortaca Köyü'nün tarımdan elde ettiği hasata ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 10- Ortaca Köyü'nde Hanelere Göre Tahıl Tarımından Elde Edilen Hasat ve Vergiler

Hane	Buğday Kile (Vergi)	Üretilen Buğday Kile	Şar (Arpa) Kile (Vergi)	Üretilen Arpa Kile
1	2.5	25	1	10
2	1.5	15	1	10
3	1	10	0.5	5
4	0.5	5	0.5	5
5	2	20	1	10
6	1.5	15	1	10
7	1	10	1	10
8	1.5	15	1	10
9	2.5	25	1	10
10	2	20	1	10
11	2	20	0.5	5
12	3	30	1	10
13	2	20	1	10
14	1	10	0.5	5
15	2	20	0.5	5
16	2	20	1	10
17	3	30	1	10
18	1	10	1	10
19	2	20	0.5	5

20	0.5	5	1	10
21	2	20	1	10
22	3	30	1	10
23	2	20	0.5	5
24	0.5	5	0.5	5
25	1.5	15	1	10
26	2	20	0.5	5
27	0.5	5	0.25	2.5
28	2	20		
29	2	20	1	10
30	1	10	0.5	5
31				
32	0.5	5	0.5	5
33	1	10	0.25	2.5
34	1	10	0.5	5
35	2	20	1	10
36	1	10	0.5	5
Toplam	56.5 Kile	565 Kile	26 Kile vergi	260 Kile

Tablodan anlaşılacağı üzere Ortaca Köyünün tahıl hasılatı 1834 senesinde yalnız, 825 kiledir. Hayvancılık Gelirleri

Temettuat defterinde Ortaca Köyü'nde büyükbaş ve küçükbaş hayvan yanı sıra, arıcılıktan elde edilen gelire de yer verilmiştir. Buna göre altı hane arıcılıkla meşgul olmuştur. Beş arı kovanından 10 kuruş öşür alındığı anlaşılır. Arıcılık dışında büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan elde edilen gelirlere aşağıda tablo halinde yer verilmiştir.

Tablo 11. Ortaca Köyü Hanelere Göre Hayvancılık Gelirleri (1834)

Hane	Sağmal İnek (kuruş)	Sağmal ağnam	Dölsüz Ağnam	Arı Kovanı	Kısrak	Sağmal keçi	Dölsüz Keçi	Sağmal Manda
1	60	48	8	80	-	-	-	-
2	-	-	-	-	20	-	-	-
3	30	18	8	80	30	-	-	-
4	30	48	8	-	-	-	-	-
5	-	96	16	-	30	-	-	-
6	-	72	12	-	-	-	-	-
7	-	24	8	-	-	24	-	-
8	30	36	-	20	-	36	-	-
9	30	72	-	100	-	36	-	-
10	30	12	12	-	-	-	-	-
11	-	18	8	-	-	-	-	-
12	30	-	-	-	-	18	8	-
13	-	48	8	-	-	-	-	60
14	-	30	10	-	30	-	-	-
15	60	-	-	-	-	-	-	-
16	30	30	-	-	30	-	20	-
17	60	60	-	-	-	18	-	-
18	-	-	8	40	30	-	-	-
19	-	66	16	-	-	-	-	-
20	-	-	-	-	-	-	-	-
21	30	30	10	-	-	-	-	-
22	60	96	16	-	-	-	-	-
23	-	48	4	-	-	36	-	-
24	30	12	6	-	-	-	-	-
25	30	-	-	-	-	-	-	-
26	30	72	12	-	-	-	-	-
27	30	-	-	-	-	-	-	-
28	-	48	8	-	-	-	-	-
29	-	-	-	-	-	-	-	-
30	-	-	-	-	-	-	-	-
31	30	-	8	-	-	18	-	-
32	30	24	4	-	-	-	-	-
33	30	-	-	-	-	-	-	-
34	30	24	-	-	-	-	4	-
35	-	-	-	-	-	-	-	-
36	-	-	-	-	-	-	-	-
37	-	-	-	-	-	-	-	-
38	90	-	-	-	-	-	-	60
39	30	18	4	-	-	-	-	-

Toplam	720	1032	190	320	170	186	32	120
--------	-----	------	-----	-----	-----	-----	----	-----

Tabloya göre Ortaca Köyü'nün 1834 senesinde hayvancılıktan gelirinin para cinsinden karşılığı 2770 kuruştur. 23 hanenin, sağmal inek; 24 hanenin, sağmal ağnam; 21 hanenin,dölsüz ağnam; 5 hanenin, arı kovanı; 6 hanenin, kısarak; 7 ailenin, sağmal keçi; 3 hanenin,dölsüz keçi; 2 hanenin de sağmal manda gelirlerine ilişkin kayıtlara rastlanmıştır. Ayrıca küçükbaş hayvan hasılatı 1440 kuruş iken, büyükbaş hayvan hasılatı 840 kuruş, yük ve binek hayvanı grubunda kısarak 170 kuruş, arıcılık ise 320 kuruştur. Dolayısıyla küçükbaş hayvan %52; büyükbaş hayvan %30 ; arıcılık %11; yük ve binek hayvanı %6 oranlarına sahiptir.

SONUÇ

Akşehir Kazasına bağlı Ortaca Köyü ile ilgili olarak 19. yy.'da tutulan kayıtlar bu yerleşim merkezinin tarihine dair pek çok bilgiyi barındırmaktadır. Bu bilgiler ışığında köyün sosyo-ekonomik yapısı incelenmiştir. Köyün ekonomik yapısı temettuat defterinde yer aldığı şekliyle, tarım arazileri, hayvancılık ve vergi başlıkları etrafında değerlendirilmiştir. Öşür ve vergü-yi mahsus gibi vergileri çıkarttığımız zaman; hanelerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek oranda üretim gerçekleştirilmiş olduğu anlaşılır.

Diğer taraftan bu çalışmada köyün demografik yapısına dair neticelere ulaşılmıştır. Ortaca Köyü'nde çocuk, yaşlı ve çalışan nüfus ile toplam nüfus oranlarına yer verilmiştir. Köyün nüfusu 20. yy. ortaları ile kıyaslandığı zaman günümüzde azaldığı anlaşılır. Dolayısıyla göç vermektedir. Yine günümüzde köyün nüfusu, 19. yy. ortalarındaki nüfusun biraz üzerindedir.

Ortaca Köyündeki hanelerden birinin ırgatlık yaptığı ve diğerlerinin ziraatla veya tarımla uğraştığı tespit edilmiştir. Bir hanede ise yetim bir çocuk yaşamaktadır. Diğer bir hane ise fakir durumdadır ve hattabu hanenin vergiler bakımından muafiyeti olduğu anlaşılır. Dolayısıyla köyde yaşayan diğer hanelerin ziraat ile yani kendi tarlası ve işiyle meşgul olması halkın birbirine bağımlılığını azaltır.

Tarım faaliyetleri içerisinde tahıl üretimine yönelik çabalar olmakla birlikte, arıcılık gibi farklı ekonomik uğraşların yapıldığı da görülür. Bunun yanı sıra afyon ekimi veya haşhaş üretiminin de ciddi oranlarda olduğu anlaşılır. Haşhaşın özellikle yağı çıkartılmak suretiyle yemeklerde de kullanılması üretimi etkilemektedir. Ortaca köyünde bahçe sahibi olanlar da bulunmaktadır ve afyon üretimine ayrılan arazi toplamından hemen sonra kalankısımlar bahçeye ayrılmıştır. Tahıl gelirlerinden ziyade afyon veya haşhaş gelirlerinin halkın geçiminde önemli bir yer edindiği anlaşılır. Konya ve çevresi tahıl ambarı olarak bilinmekle birlikte, Ortaca Köyü'nde arıcılık, küçükbaş hayvancılık ve haşhaş üretiminin, ekonomik yapıda en az tahıl kadar önemli olduğu söylenebilir.

Hayvancılık faaliyetleri içerisinde de küçükbaş hayvancılığın daha ön planda olduğu anlaşılır. Küçükbaş hayvanlar içerisinde de koyun ve kuzunun keçiye oranla fazla sayıda olduğu görülür. Ortaca Köyünün, İç Anadolu kültürü ve ekonomik yapısı ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Ovada kurulmuş olan köyün, ekonomik faaliyetlerinin de coğrafi yapıyla uygun olduğu görülür.

Köylüler, sahip oldukları büyükbaş, küçükbaş hayvan ve toprak açısından karşılaştırıldığında, haneler arasında önemli farklılıkların olmadığı ortaya çıkmıştır. Ekonomik açıdan dengeli bir dağılım vardır. En zengin veya en fakir haneleri ayırdığımız zaman diğer hanelerin gelirleri arasında önemli farklılıkların olmadığı görülür.Bu sonuca vergi gelirlerinin haneler bazında incelenmesi ve değerlendirilmesiyle de ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgeleri (BOA)

ML.VRD.TMT.d.09609

NFS.d.3481 (1249)

Eserler

ÇADIRCI, Musa,(1997) Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı, Ankara, Türk Tarih Kurumu.

DEVELLİOğLU, Ferit, (2003), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları.

EMECEN, Feridun,(1989), İslam Ansiklopedisi, Cilt:2, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

ERKAL, Mehmet, Öşür,(2007) İslam Ansiklopedisi, Cilt:34,İstanbul,Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

KARAL, Enver Ziya,(1997), Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831,Ankara,Devlet İstatistik Enstitüsü.

KONYALI, İbrahim Hakkı, (1945), Nasreddin HocanınşehriAkşehir, Tarihi - Turistik Kilavuz, Numune Matbaası.

KÜTÜKOğLU, Mübahat S.,(1995), Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettu Defterleri, Belleten, cilt: LIX, Sayı: 225, Ağustos, Türk Tarih Kurumu.

Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfus-Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları), (2000), İstanbul,Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yayınları.

ŞAHİN, İlhan, Akşehir, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:34,İstanbul, 2007.

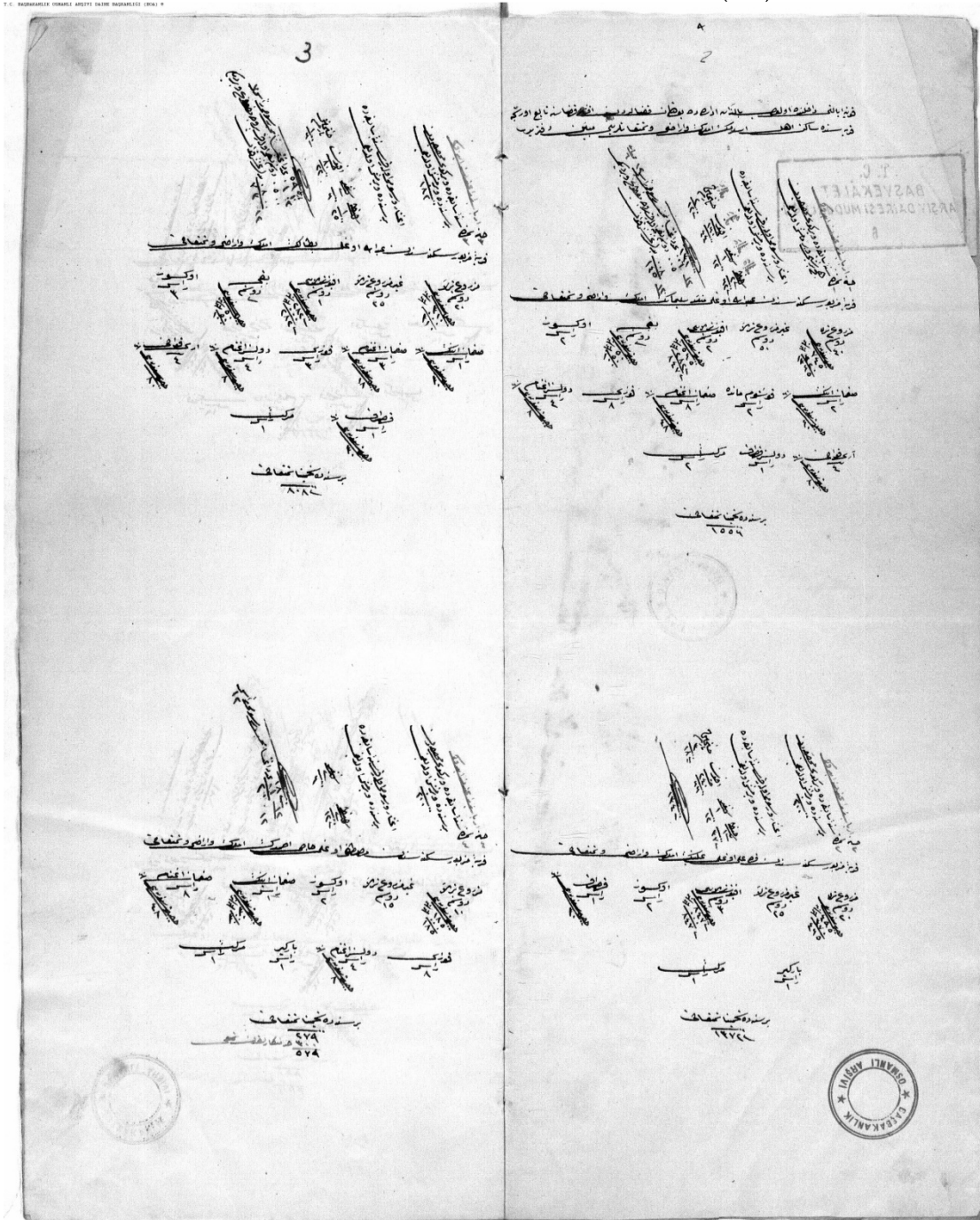
TABAKOğLU, Ahmet, (1988)Osmanlılar TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları .

TAŞER, Seyit, (2010), Akşehir'de XIX. Yüzyıl Sonu, XX. Yüzyıl Başlarında (1882-1910) Yaşanan Salgın Hastalık, Yangın ve Dođal Afetler, Konya, I. Uluslararası Selçuklu'dan Günümüze Akşehir Kongresi ve Sanat Etkinlikleri.

Tuş, Muhittin,(2007),XIX. Yüzyılınve Anadolu'nun Ortasında Akşehir,Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:17.

[http://www.nufusu.com/ilce/aksehir_konya-nufusu\(2015\)](http://www.nufusu.com/ilce/aksehir_konya-nufusu(2015))

EKİ 1: ORTACA KARYESİ TEMETTUAAT DEFTERİ (1249) İLK SAYFASI

ML.VRD.TMT.d.09609